

5. Význam zeleně pro tělesně postižené

"People with disabilities and the elderly who have long been kept from access to public gardens, are now able to visit the Sensory Garden and share enjoyable times with others."

(Lidé s postižením a lidé starší, kteří byli dlouho dtženi stranou od veřejných zahrad jsou nyní schopni navštívit Zahradu smyslů a sdílet příjemný čas s ostatními)

Yoshisuke Miyake o Zahradě smyslů v Osace.

Zeleň a prvky zahradní architektury mohou hrát v životě tělesně postiženého velmi významnou pozitivní roli. A to především v případě, kdy se tělesně postižená osoba může stát přímo aktivním účastníkem v prostoru, a to například při tzv. zahradní terapii, venkovní rehabilitaci nebo speciálně upravených naučných zahradách.

Samozřejmě i pasivní vnímání zeleně, její vůně a zvuků přírody, relaxace. To má nedocenitelný vliv na psychiku tělesně postižených.

Pokud přizpůsobíme tělesně postiženým zahradní prostředí a umožníme jim jeho využívání, otevíráme další z bran oddělující jejich svět od světa našeho, další krůček do běžného života.

Zahradní terapie se rozvíjí ve Spojených státech amerických již od 80. let 20. století. Je součástí psychologických metod stejně jako např. aromaterapie. Zahradní terapeutové jsou sdruženi v místních organizacích jež zaštiťuje Americká asociace zahradní terapie - American Horticultural Therapy Association (AHTA). Zahradní terapie je součástí skupiny pracovních terapií a úspěšně je využívána nejen u osob tělesně postižených, ale i u osob s postižením mentálním či sociálním. Velmi úspěšná je tato terapie především u dětí, u nichž rozvíjí motorické schopnosti i zájem o přírodu a mnoho dalších pozitivit.

Zahradní
terapie

22

Výstava orchieí a skleníkových rostlin v Brně na Kociánce. Skleníky jsou částečně bezbariérové, a tak se na práci v nich podílí i tělesně postižené děti. Péče o zeď zde není pouze pracovní terapií, ale je i přípravou na možné budoucí povolání zahradníků. Foto autorka, listopad 2004

Zahradní terapie spočívá v podstatě v zahradničení, tedy v pěstování rostlin a péči o ně. Tato činnost přináší postiženým nového koníčka, nový zájem, práci a tedy i pocit vlastní potřeby. Jsou utvářena speciální zahradně-terapeutická centra nebo terapie probíhá přímo na pozemcích ústavů pro TP či v denních stacionářích. Je možné přizpůsobit i některé firmy zabývající se zahradnickou produkcí a vytvořit tak několik pracovních míst pro TP.

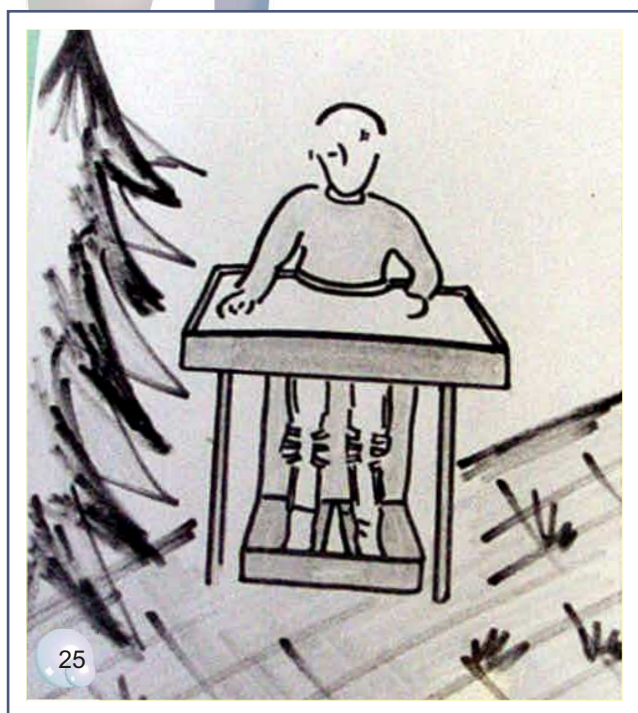
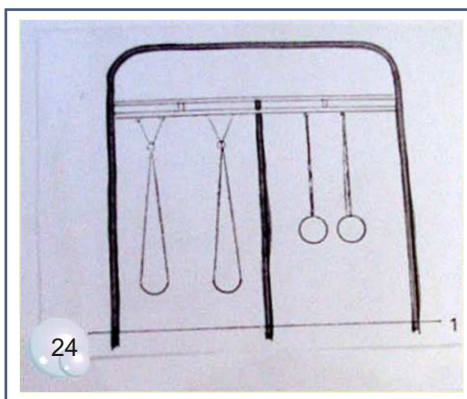
V Evropě zatím zahradní terapie jako taková nebyla zcela vyčleněna. Je občas (většinou v ústavech) součástí pracovních terapií, ale ne ve stejné podobě jako v USA.

Zahradní terapie se soustřeďuje na pěstování rostlin, většinou ve vyvýšených záhonech. A to především zeleniny (radost z přímé konzumace vlastních produktů) a letniček. Krátkověké a rychle rostoucí rostliny jsou využívány především kvůli rychlejšímu pozitivnímu výsledku práce, tedy i větší radosti z práce. Záhony jsou vždy uzpůsobené přímo nárokům a potřebám pacienta, mnohdy tedy vyvýšené, s vodícími prvky pro slepé apod.

Více o zahradní terapii a odkazy na další literaturu o tomto tématu lze nalézt na:

<http://www.hort.vt.edu/human/HortTher11.htm>
/

Rehabilitace a rehabilitační cvičení je velmi důležité pro postižení pohybového ústrojí. Pozitiva rehabilitace a cvičení pod otevřeným nebem jsou známa již dlouho, především pro děti se tak mnohdy bolestivé a nepohodlné cvičení může stát hrou. Velký rozvoj tzv. Fit stezek je důkazem, že tato forma cvičení je velmi oblíbená. Bohužel speciální rehabilitační plochy přímo určené pro osoby s tělesným postižením jsou zatím na pokraji zájmu.

Návrhy rehabilitačních prvků pro dětský ústav Kociánka v Brně.
Převzato z diplomové práce Lenky Kuncové

Nepodařilo se mi nalézt žádný příklad specializovaného rehabilitačního komplexu ani u nás, ani ve světě. Částečně sem však lze zahrnout stezky zdraví, mnohdy náležící k lázeňským komplexům (Stezka zdraví v Piešťanech, Slovensko).

Je velká škoda, že nebyl (a to ani částečně) realizován projekt z diplomové práce pí. Ing. Kuncové na úpravu areálu brněnského ústavu Kociánka. Zde navrhovaná rehabilitační zařízení by zajisté měla úspěch při rehabilitaci dětí.

Rehabilitační prvky však vůbec nemusí mít podobu velkých konstrukcí. Výborné a snadné je například využití oblázků. Tzv. „hraní si“ s oblázky v dlaních má významný vliv na zlepšení jemné motoriky rukou především u případů obrn, pozitivně ovlivňuje i soustředění a je vhodné i pro osoby s postižením zraku na cvičení a rozvíjení hmatu.

Využití by zde mohla najít i tzv. „Feeling path“ (stezka hmatu, citu). Dnes je součástí některých moderních evropských dětských hřišť. Základní principem je stezka složená z různých povrchů, vesměs sypkých materiálů (oblázky, písek, borka), vzájemně oddělených, kde se děti učí poznávat materiál bosou nohou. Bezbariérová modifikace této stezky by byla zajímavá nejen pro osoby s postižením zraku, ale v rámci použití poznatků akupresury i pro osoby s postižením pohybovým ústrojím.

Feeling path jako součást dětského hřiště. Po určité modifikaci lze podobného prvku použít při tvorbě zahrady pro tělesně postižené.

Speciální zahrada pro nevidomé, arboretum MZLU Brno. Rostliny na vyvýšených záhonech jsou označeny informačními tabulkami ve slepeckém písmu i latince. Jsou použity aromatické a hmatově zajímavé rostliny.

Speciální zahrady, kam patří především tzv. zahrady slepecké, jsou pravděpodobně nejznámějším příkladem tvorby pro tělesně postižené. Vyvýšené záhony, v nichž jsou umístěny aromatické či jinak zajímavé (pro jiné smysly než zrak) rostliny. Vše je doplněno o informační systém v brailově písmu a latině. Kompozičně jsou záhony uspořádány většinou do kruhu, popř. se jedná o obdélníkový, ze všech stran přístupný záhon.

Tyto slepecké zahrady záhony jsou součástí botanických zahrad nebo veřejných parků. Slepecké zahrady jsou většinou malé, jen výjimečně se objevují rozsáhlejší celky. Ty jsou mnohdy součástí slepeckých ústavů a škol a jsou pro veřejnost uzavřené.

Slepecké zahrady slouží nejen k bezprostřednímu kontaktu s rostlinami a učení a poznávání přírody (což je neskonale důležité zejména u dětí), ale například i k pořádání různých soutěží, které jsou důležité i pro psychickou pohodu postižených. Většinou se jedná o soutěže znalostního charakteru (poznávací soutěže např. Brno Tyršovy sady), ale i sportovní soutěže např. v běhu (jednoduché a dokonale známé prostředí zahrady je pro toto vhodné např. Slepecká zahrada Budapešť).

Slepecké zahrady jsou díky svému bezbariérovému řešení a vyvýšeným záhonům vhodné i pro vozíčkáře a díky jednoduchosti a přehlednosti i pro osoby s postižením sluchu.

29

Slepecká zahrada Budapešť.

30

*Zahrada pro tělesně postižené,
Botanická zahrada Berlín*

31

Slepecká zahrada BUGA 2005

32

Plán slepecké zahrady, Rosental, Lipsko